

TASCA COL-LECTIVA PER ALS DOCENTS DELS EQUIPS IMPULSORS / CURS 2019-2020

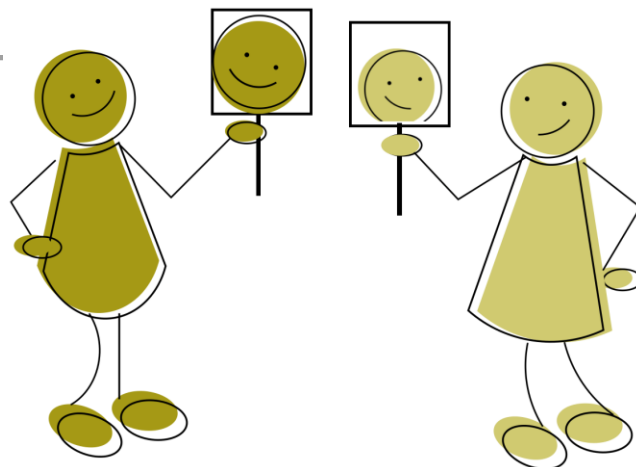
L'OBSERVACIÓ ENTRE IGUALS, UNA PRÀCTICA PER AL DESENVOLUPAMENT PROFESSIONAL DOCENT INDIVIDUAL I COL-LECTIU

QUÈ ÉS?

Són parelles de docents, amb graus d'experiència similar, que acorden observar-se mútuament un o diversos aspectes pedagògics de la seva acció a l'aula, per mitjà d'instruments de recollida d'evidències, per oferir-se posteriorment retroalimentació constructiva mútua.

QUINA UTILITAT POT TENIR?

L'observació entre iguals ha de servir per millorar la pròpia pràctica professional. Com succeeix en la coavaluació entre alumnes, també els docents sovint reconeixem millor els nostres punts forts i febles, a partir d'identificar-los en les pràctiques dels altres. És com si, mirant l'altre (fent-li de mirall), ens mirem també nosaltres al mirall (Armitage et al. 2003).

Hi ha estudis que han analitzat l'impacte que té aquesta estratègia en la constitució de l'escola com a comunitat de pràctica (Darling-Hammond. 2006), tot i que no és encara una pràctica habitual. Segons l'informe [Thalis 2018](#), a l'Estat espanyol només un 19% dels docents es formen en activitats basades en l'aprenentatge i l'observació entre iguals (la mitjana de l'OCDE és 44%). El 80% del professorat dels països de l'OCDE considera que la formació contínua que més influència ha tingut sobre el seu treball és la basada en la col·laboració entre iguals.

Dels diferents tipus d'observació a l'aula, l'observació entre iguals promou més l'aprenentatge entre mestres que no pas l'observació realitzada per un professor més expert o un supervisor, perquè està basada en el diàleg formatiu (més que no pas per l'avaluació sumativa) i perquè es basa en la col·laboració entre mestres, no en relacions jeràrquiques que dificulten la promoció de desenvolupament professional (O'Leary, 2014).

Com recull [Marina Lobo](#): "L'observació entre iguals, en un marc de reciprocitat i treball en equip del professorat, és segurament una de les tècniques més potents per a la disseminació de bones pràctiques educatives en un centre, a més d'un mitjà per augmentar l'apoderament dels equips i

el desenvolupament de comunitats professionals que s'observen entre si, comenten el seu treball, focalitzen i imiten les bones pràctiques i milloren la pròpia pràctica professional. És la tàctica de l'abella pol·linitzadora: com més flors visiti, més varietat i riquesa en la bresca de mel”.

PER QUÈ LA PROPOSEM EN EL CONTEXT DE LA XCB?

L'observació entre iguals, entesa en un marc de col·laboració docent, de pràctica reflexiva compartida i de reciprocitat, pot ser una eina per a la millora de les pràctiques docents i, alhora, un instrument per modelitzar el feedback o retroalimentació amb els alumnes, un dels elements centrals de l'avaluació per a l'aprenentatge. És una estratègia que va un pas més enllà i reforça l'aprenentatge docent entre iguals, objectiu prioritari de la Xarxa Cb.

“Els docents coincideixen que (donar i rebre feedback) és el moment més difícil i més potent. La manca de tradició i la por a dir aquells aspectes observats de caire més negatiu a la persona observada, fa que esdevingui un dels punts més importants de la formació que reben els docents. És molt necessari el fet d'incidir que l'objectiu de l'observació i del feedback és la millora dels processos d'ensenyament i aprenentatge” (Conselleria d'Educació i Universitat, GOIB).

L'observació entre iguals és un escenari per oferir i rebre feedback constructiu, no pas per jutjar l'actuació docent del company. L'objectiu dels observadors no és avaluar el company, sinó estimular la reflexió a partir d'evidències i defugir de les interpretacions subjectives. No cal dir que l'observació entre iguals constitueix una forma bàsica de docència compartida i, per tant, constitueix una bona manera d'introduir aquestes pràctiques i desenvolupar habilitats que són presents en totes les altres formes de docència compartida.

Tenim previst que aquesta pràctica es torni a realitzar durant els pròxims cursos de la Xarxa Cb amb la voluntat:

- d'aprendre dels altres docents per a la millora professional
- i com a modelatge de com fer un bon feedback per facilitar l'aprenentatge dels alumnes a través de l'avaluació formadora

EN QUÈ CONSISTIRÀ LA PRÀCTICA?

Es proposa que dins cada equip impulsor d'un mateix centre es porti a terme i documenti almenys una pràctica d'observació entre iguals. La parella (o parelles), creada de forma voluntària, realitzarà una observació entre iguals recíproca. Primer observarà un en una sessió, i després l'altre, seguint el procediment que s'explica a l'apartat B i amb les guies per a l'observador i l'observat (Annexos 1 i 2). La resta de membres de l'equip impulsor que no estiguin implicats en l'observació, participaran en diversos moments com, per exemple, en les sessions inicials (apartat A) i finals (apartat C).

A. SESSIÓ INICIAL AMB L'EQUIP IMPULSOR

Els coordinadors presentaran la pràctica a la resta de l'equip impulsor. La parella o parelles es constituïran de manera voluntària. En aquesta sessió inicial, es poden debatre, entre d'altres, els següents aspectes:

- Tenim experiències prèvies en l'observació entre iguals (individuals o de centre)?
- Existeixen espais de docència compartida al centre? Podria ser interessant començar l'experiència a partir d'aquests espais?
- Quines resistències podem detectar en relació amb l'experiència? Com les podem minimitzar?
- Per a què ens pot ser útil l'experiència: a nivell individual, com a equip impulsor i com a centre?
- Com ho podríem documentar per poder fer un retorn basat en evidències i defugir de les interpretacions subjectives?

Us proposem que visualitzeu i comenteu [aquest vídeo de la Begoña de la Iglesia \(UIB\)](#) sobre el valor professionalitzador de l'observació entre iguals.

B. SESSIONS D'OBSERVACIÓ RECÍPROCA EN PARELLA

1. **Sessió de pre-observació.** En aquesta sessió, la parella o parelles acordarà els aspectes següents:
 - a) *Objectiu de l'observació.* Es recomana centrar-se en l'ús d'estratègies d'avaluació formativa al llarg de la sessió o sessions observades com, per exemple, en com el docent comparteix els objectius d'aprenentatge d'una unitat didàctica o projecte amb els alumnes, un dels aspectes centrals del pla de treball de la Xarxa Cb. Especialment, la primera sessió d'una seqüència didàctica o unitat ofereix una excel·lent oportunitat d'observar com es presenten i comparteixen els objectius. També, potser amb menys riquesa, es pot observar aquesta actuació a l'inici de qualsevol sessió.
 - b) *Criteris d'observació.* S'ofereix una taula d'observació ajustable (Annex 3), així com material de suport, sobre l'observació de l'establiment d'objectius. Durant la sessió de pre-observació, cada parella farà els ajustaments necessaris, modificant, afegint o eliminant ítems d'observació, que poden no ser els mateixos per a cada docent.
 - c) *Durada de l'observació.* Es recomana almenys una sessió completa de classe.
 - d) *Recollida de dades.* Durant l'observació, l'observador emprarà la taula d'indicadors prèviament ajustada. Es recomana gravar la sessió (per a ús intern), amb la intenció de posteriorment seleccionar petits clips, per a la sessió de feedback.

- e) *Revisió de les guies d'actuació* de l'observador i observat en la sessió de feedback, ajustant o aclarint els aspectes que es considerin oportuns.
- f) *Confidencialitat*. Si s'escau, la parella observada pot signar un acord per preservar la confidencialitat sobre la informació derivada de l'observació.

2. **Sessió d'observació.** En aquesta sessió:

- a) Previ a la sessió, *s'informarà els alumnes* de la pràctica d'observació entre iguals.
- b) L'observador, situat no gaire lluny del company –per poder enregistrar el so i la imatge si s'acorda - observarà activament la sessió, ajudat de la taula d'observació, on podrà també anotar el moment en què es produeixen les observacions, per tal de localitzar-les fàcilment en el cas que es gravi la sessió. L'observador no ha d'intervenir en la sessió i ha de procurar que la seva presència sigui discreta i respectuosa.
- c) En finalitzar, *l'observat redactarà un text breu*, que haurà de dur a la sessió de feedback, on recollirà alguns dels aspectes següents:
 - Què crec que he aconseguit durant la classe?
 - De què estic més content?
 - Els meus estudiants han après el que jo pretenia?
 - Els meus estudiants s'han dedicat a les activitats de manera productiva?
 - Estic satisfet amb la planificació, selecció de recursos, estratègies d'ensenyament i avaluació?
 - Què no ha funcionat i per què?
 - Si hagués de repetir la sessió, canviaria alguna cosa? Per què?
 - Què he descobert de mi mateix com a docent?

3. **Sessió de feedback o retroalimentació.** Es proposa que aquest trobada tingui un format de conversa i sigui com a màxim dins de la setmana següent a la sessió d'observació. Una possible estructura d'aquest conversa pot ser:

- a) L'observador convida l'observat a fer una *auto-avaluació de la sessió*, a partir de l'escrit elaborat per ell, al final de la sessió observada.
- b) *L'observador presenta les seves observacions*, que es poden recolzar en algunes evidències com, per exemple, un parell de talls d'àudio o de vídeo (almenys d'una fortalesa i d'alguna actuació que requereixi explicació). Convé tenir present les recomanacions dels rols.
- c) *L'observat participa activament* en aquest diàleg, seguint també les recomanacions dels rols.

- d) Conjuntament es proposen *aspectes concrets de millora* docent. Cal que siguin pocs i assumibles, especificant els passos que se seguiran per intentar assolir-los.

Es recomana fer la sessió de feedback de la primera observació abans de realitzar la segona observació d'aula per poder incorporar els canvis que poden millorar la pràctica.

4. **Reflexió individual de tancament.** Amb la pròpia reflexió (síntesi reflexiva de la sessió, les reflexions de la sessió de feedback, incloent-hi si cal alguna evidència aportada en format audiovisual, i elements concrets de millora), l'observat elaborarà *una breu síntesi personal*, que després pot compartir amb la resta de l'equip impulsor en la sessió final.

C. SESSIÓ FINAL AMB L'EQUIP IMPULSOR

En una sessió de l'equip impulsor, la parella o parelles expliquen la seva experiència sobre l'observació entre iguals, reflexionant sobre aspectes com:

- Ha costat no intervenir a l'aula i centrar-se en observar?
- Ha costat ser observat?
- Què hem après?
- Ha estat útil per:
 - o Crear sentiments d'empatia, confiança personal i mútua?
 - o Conèixer els talents dels companys, conèixer els altres?
 - o Tenir exemples de pràctiques dels altres que m'enriqueixen?
 - o Reflexionar sobre la pròpia pràctica a partir de l'anàlisi de la pràctica dels altres docents, conèixer-me més a mi mateix?
 - o Ser més conscient de la manera d'ensenyar del company i adonar-me, tant dels punts que tenim en comú com dels que no compartim?
 - o Poder focalitzar alguns aspectes de millora de la pròpia pràctica i iniciar canvis?
 - o Fomentar la cultura col·laborativa entre docents, les ganes de preparar materials i sessions plegats, compartir resultats?
 - o
- Quines dificultats hem detectat i com les hem superades?
- Què voldríeu canviar d'aquesta experiència d'observació entre iguals si la tornéssiu a fer?
- Com es podria estendre dins el centre?
-

Un o diversos membres de l'equip impulsor recullen aquestes valoracions per a la memòria del curs i per compartir en la darrera sessió de la XCBT o en altres espais d'intercanvi d'experiències.

Referències

Armitage, A. Bryant, R. Dunnill, R., Hammersley, M. Hayes, D. Hudson, A. i Lawless, S. (2003). *Teaching and training in compulsory education*. Buckingham: OUP.

Darling-Hammond. L. (2006). Constructing 21st-century teacher education. *Journal of Teacher Education*, 57 (3), 300-314.

O'Leary, M. (2014). *Classroom Observation - A guide to the effective observation of teaching and learning*. London: Routledge.

IAQSE (2018). [La competència docent efectiva i la seva millora a partir de l'observació entre iguals: un estudi pilot amb dos centres de les Illes Balears](#). Conselleria d'Educació i Universitat. Govern de les Illes Balears.

De la Iglesia, Begoña (2020). "[L'observació entre iguals, una eina de professionalització docent](#)" (vídeo de la Xarxa de Competències Bàsiques).

[Observación entre iguales. Contexto y orientaciones para iniciar la experiencia](#) (Post de Mariana Lobo).

Australian Institute for Teaching and School Leadership. [Classroom Observation Strategies: Peer Observation](#) (vídeo)

TED Ex Bill Gates : [Bill Gates: Teachers need real feedback](#) (vídeo)

ANNEX 1. GUIA PER A L'OBSERVADOR QUAN OFEREIX FEEDBACK

Hem comprovat que pràctiques similars a les que segueixen afavoreixen el feedback:

1. Evitar els judicis o valoracions i centra't en allò que has vist, més que no pas en la interpretació. Sempre és una bona idea plantejar preguntes per tenir més informació de les accions que no et semblen adients o prou clares, en lloc de fer un comentari d'opinió. Basa les teves observacions en evidències: clips de vídeo, anotacions...
2. Ser sensible i evitar crítiques que puguin afectar la confiança de l'altre. Evita oferir solucions o dir el que tu faries, excepte si t'ho demanen.
3. Evitar comentaris generals, com ara "has de gestionar millor la classe". Ofereix suggeriments pràctics basats en exemples concrets del que has observat.
4. Procurar variar el tipus de preguntes i prioritza aquelles que encoratgin la reflexió o respostes detallades. Per exemple, "Em pots explicar què esperaves aconseguir amb aquesta tasca?"
5. Fer crítica constructiva o comentaris equilibrats, és a dir, proporciona un feedback honest però que ajudi a millorar la pràctica del company observat, accentuant tant allò que fa bé com allò que podria millorar. Pensa en ambdues coses. Recorda que subratllar les fortaleses és tan útil com identificar el reptes de millora.
6. El feedback ha de ser bidireccional. Tractar de promoure que el company jugui un rol actiu en la discussió de devolució, perquè senti seu el procés d'aprenentatge.
7. Permetre que el company expliqui les seves preses de decisió: perquè va actuar de la forma que ho va fer a classe.
8. Promoure una discussió i un acord compartits sobre qüestions clau per a la millora futura, i suports, si són necessaris. Amb la teva guia, el company ha de poder autoavaluar-se i identificar les seves oportunitats de millora professional.
9. Prioritzar aspectes de millora. Més que una llista de coses a millorar, es tracta de prioritzar aquelles que es poden treballar a curt termini.
10. Assegurar-se que el feedback es fa tant immediat com sigui possible. L'ideal seria en màxim un dia, des de l'observació, però en tot cas no més enllà d'una setmana.

Elaborada a partir de: O'Leary, M. (2014). *Classroom Observation - A guide to the effective observation of teaching and learning*. London: Routledge.

ANNEX 2. GUIA PER A L'OBSERVAT QUAN REP FEEDBACK

Algunes idees que poden ajudar als receptors del feedback:

1. **Mostrar-se tranquil.** Tractar de veure la teva actuació a l'aula de la manera més distant o objectiva possible i evitar reaccionar a la defensiva si el company et fa un comentari que no comparteixes.
2. **Considerar la sessió de feedback com una oportunitat per millorar la teva competència professional,** acceptant els comentaris com una crítica constructiva.
3. **Els ulls dels aprenents.** Quan reflexionem sobre com ensenyem pot ser útil tractar de veure les coses des de la perspectiva dels alumnes; no tant des de la perspectiva personal o del docent. Provar de posar-se en el lloc d'algun alumne per interpretar els comentaris.
4. **Adoptar un rol actiu durant la discussió.** Com més sentis teu el feedback, més clars es faran els possibles punts de millora. Dialogar amb el company, aportar la teva perspectiva...
5. **Preguntar.** Demanar aclariments, sol·licitar exemples... En molts casos, potser construïreu respostes conjuntes. Justament d'això es tracta: de construir col·laborativament coneixement professional.
6. **Prendre notes durant la sessió.** Apuntar tot allò que et servirà per fer un document reflexiu dels teus aprenentatges. Si el company presenta les seves observacions recolzades en evidències (anotacions, clips de vídeo...), recull les que consideris oportunes per al teu aprenentatge. Documentar no només allò susceptible de millorar, sinó també els teus punts forts.
7. **Accions futures.** Segurament concloureu una petita llista de punts de millora. Tracteu de prioritzar-ne algun o alguns i planejar conjuntament com es pot aconseguir aquesta millora.

Elaborada a partir de:

O'Leary, M. (2014). *Classroom Observation - A guide to the effective observation of teaching and learning*. London: Routledge.

ANNEX 3. CRITERIS D'OBSERVACIÓ

En el cas que les parelles recíproques decideixin basar l'observació en com compartim els objectius d'aprenentatge amb els alumnes, us proposen uns criteris per fer-ho. Si el focus de l'observació és un aspecte diferent, es recomana que les parelles elaborin, amb ajut si escau d'altres membres de l'equip impulsor, uns criteris d'observació propis.

COM COMPARTIM ELS OBJECTIUS D'APRENTATGE AMB ELS ALUMNES?

Les parelles recíproques han de **pactar en què focalitzen l'atenció durant l'observació**. A continuació es proposen uns criteris d'observació centrats en compartir objectius d'una unitat didàctica o projecte, en el benentès que es tracta d'una proposta oberta i ajustable durant la sessió de pre-observació. **Les parelles són lliures de modificar, afegir o eliminar ítems.**

Quan els mestres proposem la realització d'activitats d'aprenentatge, prèviament ens hem formulat uns objectius, encara que sigui implícitament. Per contra, normalment l'alumnat els ha d'endevinar i no sap per què fa una activitat, ni per a què li serveix. Preguntes habituals són: "Per què he de fer aquesta pregunta?", "Per què he de fer un esborrany?", "Qui ho llegirà?", "Val per a la nota?", preguntes que demostren que no es tenen clars els objectius de la tasca ni per què es proposa realitzar-la d'una determinada manera. Com es pot fer una tasca si no se'n sap la finalitat? No ha d'estranyar que la majoria de les vegades el temps d'aprenentatge sigui poc rendible i que tot s'oblidi ràpidament.

Conseqüentment, en tot procés didàctic cal planificar com es compartiran els objectius amb l'alumnat i com se l'ajudarà a avaluar/regular les percepcions no idònies. Això no vol dir que els objectius siguin quelcom preestablert i immutable des de l'inici. Els objectius es van reelaborant mentre s'ensenya i s'aprèn, però sense un sistema d'orientació que marqui el camí és difícil no perdre's.

Dos dels moments clau per compartir aquests objectius són l'inici i el final de les classes. Les estratègies que s'utilitzin en aquests dos moments clau poden afavorir i millorar la qualitat dels aprenentatges, ja que tenen molt a veure amb promoure l'autoregulació de l'alumnat. Al començament l'alumnat es representa què podrà aprendre en aquella sessió i si creu que li serà d'interès i si valdrà la pena dedicar-hi esforços, i que al final es quedarà amb un resum de les idees importants, tot revisant les seves representacions inicials i, segurament, reconeixent què és allò que encara no entén o no sap fer prou bé¹.

¹ [Com comencem i acabem les classes? Neus Sanmartí i Maria Ojuel. Perspectiva escolar 390.](#)

Taula d'indicadors útils per a l'observació a l'aula d'un company (Observació entre iguals)

A continuació s'ofereixen algunes propostes d'indicadors que poden ser útils per a l'observació a l'aula, amb els corresponents ajustaments i concrecions que s'acordin en cada parella. Es recomana que l'observació es focalitzi en 3 o 4 indicadors com a màxim. En el cas que es faci ús del vídeo, es pot afegir el minutatge per facilitar el feedback posterior.

INICI DE LES SESSIONS

	Indicadors	Comentaris
1	Comparteix o recorda a l'alumnat què vol que aprenguin, per què i com. (Motivació).	
2	Organitza el treball de la sessió, recorda normes i les justifica o renegocia. (Cohesió del grup).	
3	Genera un bon ambient de treball i gestiona els elements negatius que sorgeixen. (Emocions).	
4	Planifica les tasques per tal que l'alumnat es posi en situació d'aprendre de manera autònoma.	
5	Presenta el nou objecte de coneixement connectant-lo amb possibles vivències i interessos de l'alumnat.	
6	Promou que tots els alumnes plantegin i verbalitzin preguntes sobre el nou objecte de coneixement.	
7	Connecta el nou aprenentatge amb el treball realitzat prèviament a la mateixa àrea o d'altres. (KPSI, mapes conceptuals...)	
8	Deixa temps per planificar la feina i distribuir responsabilitats.	

FINAL DE LES SESSIONS

	Indicadors	Comentaris
1	Dedica uns minuts a promoure la reflexió i verbalització dels aprenentatges adquirits.	
2	Demana als alumnes que recullin les idees i aprenentatges clau de la classe (diari de classe, carpeta d'aprenentatge, blogs, intervenció rotativa d'uns quants alumnes al final de cada classe...)	
3	Formula preguntes com: què hem fet a classe avui? què hi hem après? què no m'ha quedat prou clar? què ha funcionat del treball realitzat?...	
4	En aquells casos que s'han connectat o utilitzat aprenentatges anteriors, realitza o revisa la base d'orientació personal.	
5	Dona alguna pista sobre el treball del proper dia per promoure el seu interès (plantejar un repte o endevinalla, anunciem una de les activitats o experiment que farem...)	
6	Proposa als alumnes que verbalitzin què han après dels seus companys i companyes (com s'han organitzat, com formulen les preguntes...)	
7	Aprofita el final de la classe per dirigir-se a alguns dels alumnes per remarcar alguna cosa que han fet bé.	
8	En els casos de classes finals d'una unitat didàctica o projecte, identifica què hem après i què ens havíem proposat d'aprendre. Recupera les preguntes inicials i comprova si les han resolt. Identifica quins són els aprenentatges clau que poden fer servir en altres contextos d'aprenentatge. Reflexiona sobre què han aportat pel bon funcionament del grup i en què poden millorar...	